

Sisällys

16.21. Valinnaiset aineet.....	260
16.21.1. Valinnaisaineet 1. – 6. -vuosiluokilla	260
16.21.1.1 Tieto- ja viestintätekniikka	260
16.21.2. Valinnaisaineet 8. – 9. -vuosiluokilla	263
16.21.3. Taide- ja taitoaineiden valinnaisaineet	263
16.21.3.1 Valinnainen kotitalous.....	263
16.21.3.2 Valinnainen kuvataide	267
16.21.3.4 Valinnainen liikunta.....	270
16.21.3.5 Valinnainen musiikki.....	273
16.21.4 Syventävät valinnaisaineet.....	275
16.21.4.1 Draama	275
16.21.4.2 Valinnainen historia.....	277
16.21.4.3 Pallopelit.....	279
16.21.4.4 Taitavaksi liikkujaksi	281
16.21.4.4 Keho ja liike	283
16.21.4.5 Tekninen työ (2/4 vvh)	285
16.21.4.7 Tekstiilityö (2/4 vvh).....	287
16.21.5 Soveltavat valinnaisaineet.....	289
16.21.5.1 Minä ja me tukioppilaina.....	289
16.21.5.2 Kansainvälisyyttä ja englantia	291
16.21.5.3 Mediataito.....	293
16.21.5.4 Teppo.....	296

16.21.5.5 Tietotekniikka	298
16.21.5.6 Yrittäjyys tutuksi.....	300
16.21.5.7 Kotitalouden monitaitaja	302
16.21.6 Valinnaiset B2-kielet.....	305
16.21.6.1 Ranska	305
16.21.6.2 Saksa.....	309
16.21.6.3 Venäjä.....	313

16.21. Valinnaiset aineet

Yleistä

Perusopetuksen valinnaisten opintojen yhteisenä tehtävänä on syventää oppimista, laajentaa opintoja ja vahvistaa jatko-opintovalmiuksia. Valinnaiset opinnot tarjoavat oppilaille mahdollisuuden kehittää osaamistaan kiinnostuksensa suunnassa. Valinnaisuus tukee opiskelumotivaatiota ja kartuttaa valintojen tekemisen taitoja. Tässä luvussa kuvataan Kempeleen perusopetuksen opetussuunnitelman valinnaisten aineiden oppiainekohtaiset suunnitelmat.

Kempeleen perusopetuksessa neljännen luokan keväällä oppilas valitsee viidennelle vuosiluokalle yhden vuosiviikkotunnin Tieto- ja viestintäteknikasta valinnaisena joko 5-lk./media tai 5-lk./ohjelmointi.

Vuosiluokkien 7-9 taide- ja taitoaineiden valinnaisiin osoitetut vuosiviikkotunnit toteutetaan seuraavasti: yksi vuosiviikkotunti 7. luokan käsityön opintoja ja vuosiluokilla 8-9 jokainen oppilas opiskelee vähintään neljä vuosiviikkotuntia itse valitsemiansa taide- ja taitoaineiden opintoja. Taide- ja taitoainevalinnaisten lisäksi oppilas voi valita valinnaisina aineina yhteisten aineiden syventäviä tai soveltavia opintoja tai Kempeleen kunnan kieliohjelmassa määriteltyjä valinnaisia B2- oppimäärän laajuisia vieraita kieliä yhteensä kahdeksan vuosiviikkotunnin verran.

Opetusjärjestelyt

Valinnaisten aineiden opetuksen järjestämisestä vastaavat yksiköt laativat lukuvuodeksi vahvistettavan valinnaisaineoppaan. Valinnaisaineoppaassa määritellään Kempeleen perusopetuksen opetussuunnitelmasta tarjottavat valinnaisaineet yksikkökohtaisesti. Yksiköiden välistä yhteistyötä valinnaisuuden toteuttamiseksi tarkastellaan mahdollisuuksien mukaan lukuvuosittain, opetuksen järjestämisen kokonaistaloudellisuus huomioiden. Valintaoppaassa voidaan ohjata ja tarvittaessa rajoittaa valintoja yksikkökohtaisten vallitsevien resurssien mukaisesti. Valinnaisryhmien minimi ryhmäkoko päätetään vuosittain kunnallisen resurssijaon yhteydessä.

16.21.1. Valinnaisaineet 1. – 6. -vuosiluokilla

16.21.1.1 Tieto- ja viestintäteknikka

5. luokka (media)			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
<ul style="list-style-type: none"> • oppilas käyttää itsenäisesti tietokoneen oheislaitteita, kuten tulostinta • oppilas osaa tekstinkäsittelyn perustaidot (Ks. loppukoe) • oppilas osaa taulukkolaskentaohjelman perustaidot (Ks. loppukoe) • oppilas osaa esitysgrafiikkaohjelman perustaidot (Ks. loppukoe) • oppilas osaa käyttää monia ohjelmia samanaikaisesti ja hallitsee oman työalueen käytön (tiedostopolut, tallennuskansioiden hallinta) • oppilas osaa viestiä sähköisessä ympäristössä • oppilas osaa luoda ja jakaa yhteisiä dokumentteja ja tiedostoja • oppilas osaa kymmensormijärjestelmän perusteet • oppilas tutustuu tietoturvaan liittyviin asioihin 	<ul style="list-style-type: none"> • oppilas osaa käyttää monia ohjelmia samanaikaisesti, hallitsen oman työalueen käytön (tiedostopolut, tallennuskansioiden hallinta) • oppilas osaa videon- ja kuvanmuokkausta erilaisia sovelluksia ja välineitä käyttäen • oppilas osaa tehdä lyhyen elokuvan • oppilas osaa tehdä animaation • oppilas osaa käyttää monia ohjelmia samanaikaisesti • 	<ul style="list-style-type: none"> • tekstinkäsittelyohjelman perusteet • taulukkolaskentaohjelman perusteet • esitysgrafiikkaohjelman perusteet • sähköinen viestintä • tiedostojen hallinta eri laiteympäristöissä • kymmensormijärjestelmä • tietoturva ja nettikäyttäytyminen • videon- ja kuvanmuokkaaminen • elokuvien ja animaatioiden tekemisen perusteet 	<ul style="list-style-type: none"> • sähköinen oppimisympäristö • mahdolliset vierailut lähialueen yrityksissä • animaation tekeminen esimerkiksi OpenLaszlo, Synfig • Studio, Pencil2D ja PowToon, iStop Motion ohjelmia hyödyntäen • elokuvan tekeminen esimerkiksi elokuvatyökalun tai iMovien avulla

5. luokka (ohjelmointi)			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
<ul style="list-style-type: none"> • oppilas käyttää itsenäisesti tietokoneen oheislaitteita, kuten tulostinta • oppilas osaa tekstinkäsittelyn perustaidot (Ks. loppukoe) • oppilas osaa taulukkolaskentaohjelman perustaidot (Ks. loppukoe) • oppilas osaa esitysgrafiikkaohjelman perustaidot (Ks. loppukoe) • oppilas osaa käyttää monia ohjelmia samanaikaisesti ja hallitsee oman työalueen käytön (tiedostopolut, tallennuskansioiden hallinta) • oppilas osaa viestiä sähköisessä ympäristössä • oppilas osaa luoda ja jakaa yhteisiä dokumentteja ja tiedostoja • oppilas osaa kymmensormijärjestelmän perusteet • oppilas tutustuu tietoturvaan liittyviin asioihin 	<ul style="list-style-type: none"> • oppilas osaa käyttää monia ohjelmia samanaikaisesti ja hallitsee oman työalueen käytön (tiedostopolut, tallennuskansioiden hallinta) • oppilas osaa ohjelmoida erilaisia sovelluksia ja välineitä käyttäen • oppilas osaa käyttää monia ohjelmia samanaikaisesti • oppilas osaa hyödyntää kuvankäsittelyä ohjelmoinnin tukena 	<ul style="list-style-type: none"> • tekstinkäsittelyohjelman peruskäyttö • taulukkolaskentaohjelman peruskäyttö • esitysgrafiikkaohjelman peruskäyttö • sähköinen viestintä • tiedostojen hallinta eri laiteympäristöissä • tietoturva ja nettikäyttäytyminen • ohjelmoinnin perusteet 	<ul style="list-style-type: none"> • sähköinen oppimisympäristö • mahdolliset vierailut lähialueen yrityksissä, - • ohjelmointia esimerkiksi Scratch, Lego Mindstorms, code.org ympäristöissä

16.21.2. Valinnaisaineet 8. – 9. -vuosiluokilla

16.21.3. Taide- ja taitoaineiden valinnaisaineet

16.21.3.1 Valinnainen kotitalous

8. – 9. luokka				
Päätavoitteet		Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
<p>Syventää seitsemännellä luokalla opittuja kotitalouden taitoja</p> <p>Luoda perustaa oman kodin arjen hallintaan</p> <p>Ohjata vastuullisuuteen, yritteliäisyyteen, taloudellisuuteen ja itsenäiseen työskentelyyn</p> <p>Tarjota oppilaalle käytännönläheistä oppimista ja tilaisuus käden taitojen kehittämiseen</p>		<p>Käytännön toimintataidot</p> <ul style="list-style-type: none"> • antaa oppilaalle mahdollisuuksia suunnitella, organisoida ja arvioida omaa toimintaansa • harjoitella kotitaloudessa tarvittavia kädentaitoja ja kannustaa estetiikan huomioimiseen • opetella käyttämään kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä ja laitteita • opetella työskentelemään taloudellisesti, hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti • ottaa vastuuta oman työn etenemisestä, järjestyksen ylläpitämisestä ja työn loppuun saattamisesta aikataulussa 	<p>S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri</p> <ul style="list-style-type: none"> • ruoka- ja ravitsemustieto • ruoanvalmistus- ja leivontataidot • kodin juhlat • ruoka- ja tapakulttuuri meillä ja muualla • erityisruokavaliot • suunnittelu ja organisointi <p>S2 Asuminen ja yhdessä eläminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • ajankäytön hallinta • puhtaanapito • tekstiilien ja materiaalien hoito • kuluttaja asiat • kodin teknologia • tasapuolinen työnjako ja vastuullisuus • yhteistyötaidot 	<ul style="list-style-type: none"> • käytännön työskentely • pari ja ryhmätyöskentely • opetuskeskustelut • itsenäinen työskentely • työpistetyöskentely • käsitekartat • tarinat • itsearviointi • vertaisarviointi • sähköiset ja muut viestimet oman oppimisen tukena • yhteiset projektit • mahdollisuuksien mukaan tutustuminen lähialueen yrityksiin ja koulutuspaikkoihin

			<p>S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuluttajan vastuut ja oikeudet • kestävä kehitys • kodin teknologia • median vaikutus kulutusvalintoihin • kotitalousalan ammatteihin tutustuminen <p>Sisällöt valitaan niin, että ne tukevat arjenhallinnan kehittymistä, kustannustietoisuutta ja kestävän kulutuksen mukaista toimintaa.</p>	
		<p>Yhteistyö ja vuorovaikutustaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> • opetella neuvottelemaan ja jakamaan työtehtävät tasapuolisesti • opetella työskentelemään yksin ja ryhmässä • pohtia hyvien tapojen merkitystä toiminnassa ja vuorovaikutuksessa • ohjata oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista erilaisissa perheissä 		
		<p>Tiedonhallintataidot</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohjata hankkimaan luotettavaa tietoa erilaisista lähteistä • ohjata kotitaloudelliseen ajatteluun, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa • kiinnittää oppilaan huomiota kustannustietoisuuteen osana arkea sekä ohjata tunnistamaan ja ymmärtämään mittaamista ja laskemista osana taloudellista ja vastuullista päätöksentekoa 		

Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
Käytännön toimintataidot			
Ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja suunnittelemaan ajankäyttöään sekä arvioimaan omaa työtään ja toimintaansa	S1,S2,S3	Tavoitteiden asettaminen, työn toteutus, ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa toimia annettujen ohjeiden mukaisesti ja asettaa tavoitteita toiminnalleen ja työskentelee niiden saavuttamiseksi. Oppilas arvioi itse tavoitteiden saavuttamista ja omaa työskentelyään. Oppilas tunnistaa omaa osaamistaan itsearvioinnin, opettajan antaman palautteen ja vertaispalautteen perusteella.
Ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen	S1, S2	Kädentaidot ja estetiikka	Oppilas osaa käyttää tavallisimpia työmenetelmiä ruoan valmistuksessa ja leivonnassa sekä asumiseen liittyvien perustehtävien toteuttamisessa ja ottaa huomioon esteettiset näkökulmat.
Ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävästi kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto ja viestintäteknologiaa	S1, S2, S3	Kuluttajataidot sekä terveyden edistäminen ja teknologian käyttö	Oppilas valitsee ja käyttää taloudellisesti materiaaleja ja teknologiaa kotitalouden toiminnassaan sekä pohtii valintoja terveyden ja kestävyuden kannalta.
Ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin	S1, S2, S3	Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta	Oppilas työskentelee ohjeiden mukaan hygieenisen ja turvallisen työskentelyn periaatteita noudattaen sekä ajan, kustannusten tai energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti. Oppilas pyrkii kiinnittämään huomiota ergonomiaan.
Yhteistyö ja vuorovaikutustaidot			
Ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua ja rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	S1, S2, S3	Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi	Oppilas pyrkii kuuntelemaan eri näkökulmia ja ilmaisemaan rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu ja työtilanteissa.
Ohjata oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä	S1, S2, S3	Arjen rakentumisen ja kotitalouksien erilaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla kodin arkirutiineita. Oppilas osaa antaa esimerkkejä erilaisista perherakenteista ja kotitalouksien

			perinteistä sekä pohtia niiden vaikutusta arjen rutineihin.
Ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	S1,S2	Voimavarojen käyttäminen ja sopimuksen tekeminen.	Oppilas osaa työskennellä yksin ja pyrkii toimimaan ryhmässä rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas osaa selittää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen ajankäytöstä ja työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.
Tiedonhallintataidot			
Kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana	S1, S2, S3	Tietojen hankinta ja käyttö	Oppilas osaa etsiä kotitalouden sisältöalueisiin liittyviä tietoja eri tietolähteistä ja pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta sekä osaa tulkita pakkausmerkintöjä. Oppilas tuntee ruoka ja ravintoaineryhmät ja niiden ominaisuuksia.
Harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä	S1, S2, S3	Toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttö ja jäsentyminen	Oppilas osaa tulkita ja käyttää kotitalouden toimintaohjeita ja osaa nimetä tyypillisiä kotitalouden merkkejä ja symboleja sekä tulkita niitä arjen ilmiöiden yhteydessä.
Ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä	S1, S2, S3	Käsitteiden omaksuminen, tietojen ja taitojen soveltaminen, luova ilmaisu sekä palveluiden tunnistaminen	Oppilas pystyy käyttämään kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kotitalouden osaamista sovelletaan eri ympäristöissä Oppilas osaa kuvailla erilaisia kotitalouden palveluita ja pohtia niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä.
Ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja	S1, S2, S3	Mittaamisen ja laskemisen sekä kierrättämisen soveltaminen omaan toimintaan ja päätöksentekoon	Oppilas osaa huolehtia kodin jätteiden peruslajittelusta ja osaa selittää mittaamisen ja laskemisen sekä ympäristöä säästävän kodin arjen toiminnan yhteydet osana kustannus ja ympäristötietoista toimintaa.

16.21.3.2 Valinnainen kuvataide

8. – 9. luokka				
Päättävöitteet		Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
<p>Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu</p> <ul style="list-style-type: none"> oppilas havainnoi taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti <p>Kuvallinen tuottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> oppilas soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventää kuvallisen tuottamisen taitojaan oppilas soveltaa tutkivaa lähestymistapaa <p>Visuaalisen kulttuurin tulkinta</p> <ul style="list-style-type: none"> oppilas tarkastelee taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmasta <p>Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen. Oppilas tietää kuvan vaikuttamisen keinoja sekä soveltaa niiden käyttöä omassa töissään 	8	<ul style="list-style-type: none"> tekee havaintoja taiteesta, ympäristöstä ja visuaalisesta kulttuurista moniaistisesti innostuu ja rohkaistuu ilmaisemaan havaintojaan ja mielipiteitään kuvallisesti soveltaa erilaisia kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omassa kuvissaan kehittää ja tunnistaa omia vahvuuksiaan ja taipumuksiaan harjoittelee kuvallisia, sanallista ja muita kuvatulkkinnan menetelmiä soveltaa eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omassa kuvissaan tutustuu erilaisten arvojen näkymiseen taiteessa ja pohtii arvoja oman visuaalisen tekemisen kautta 	<ul style="list-style-type: none"> oppilaalle tärkeitä visuaalisen kulttuurin kuvat, tuotteet ja ilmiöt taiteen eri tyyliuunnat ja kuvakulttuurit nykytaiteen ilmiöt ja teostyyppit taiteen tekemisen tekniikoita monipuolisesti erilaiset taidekäsitteet ja ilmiöt taidenäyttelykäynti estetiikka omassa arjessa ja arjen valinnat yhteinen taideprojekti 	<ul style="list-style-type: none"> taiteelliset työskentelytavat: moniaistinen havainnointi, mielikuvat, kokemukset, elämykset, assosiointi prosessinomainen työskentely: ideointi, luonnostelu, suunnittelu ja ongelmanratkaisu tutkiva lähestymistapa työskentelyprosessin dokumentointi, portfolio monipuoliset materiaalit ja tekniikat: piirtäminen, maalaus, arkkitehtuuri, rakentelu, grafiikka, valokuvaus, kuvankäsittely, video, animaatio jne. taideteokset ja muu visuaalinen kulttuuri, ympäristö, tietoverkot ja museot elämysten ja tiedonhankinnan lähteenä
	9	<ul style="list-style-type: none"> tekee moniaistisia havaintoja taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista osaa ilmaista havaintojaan ja mielipiteitään kuvallisesti perustelee omia valintojaan ja näkemyksiään käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvallisen tuottamisen materiaaleja, tekniikoita ja visuaalisia keinoja omassa ilmaisussaan oppilas soveltaa kuvallisia, sanallista ja muita kuvatulkkinnan menetelmiä 	<ul style="list-style-type: none"> oppilaalle tärkeitä visuaalisen kulttuurin kuvat, tuotteet ja ilmiöt taiteen eri tyyliuunnat ja kuvakulttuurit nykytaiteen ilmiöt ja teostyyppit taiteen tekemisen tekniikat monipuolisesti: erilaiset taidekäsitteet ja niihin liittyvät ilmiöt 	<ul style="list-style-type: none"> taiteelliset työskentelytavat: moniaistinen havainnointi, mielikuvat, kokemukset, elämykset, assosiointi prosessinomainen työskentely: ideointi, luonnostelu, suunnittelu ja ongelmanratkaisu tutkivat lähestymistavat työskentelyprosessin dokumentointi, portfolio

		<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää taiteen ja visuaalisen kulttuurin merkityksiä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmasta • osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista • ymmärtää kulttuurista moninaisuutta 	<ul style="list-style-type: none"> • taidemaailma ja taideinstituutiot • taidenäyttelykäynti • visuaalisen alan ammatit • oma itsenäinen projekti 	<ul style="list-style-type: none"> • monipuoliset materiaalit ja tekniikat: piirtäminen, maalaus, arkkitehtuuri, rakentelu, grafiikka, valokuvaus, kuvankäsittely, video, animaatio jne. • taideteokset ja muu visuaalinen kulttuuri, ympäristö, tietoverkot ja museot elämysten ja tiedonhankinnan lähteenä
--	--	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Oppimisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilaita ohjataan arvioinnilla omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
<p>Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu</p> <ul style="list-style-type: none"> • tekee moniaistisia havaintoja taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista • osaa ilmaista havaintojaan ja mielipiteitään kuvallisesti • perustelee omia valintojaan ja näkemyksiään <p>Kuvallinen tuottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvallisen tuottamisen materiaaleja, tekniikoita ja visuaalisia keinoja omassa ilmaisussaan 	<ul style="list-style-type: none"> • oppilaalle tärkeät visuaalisen kulttuurin kuvat, tuotteet ja ilmiöt • taiteen eri tyyliunnat ja kuvakulttuurit • nykyaikaisen taiteen ilmiöt ja teostyyppit • taiteen tekemisen tekniikat, välineet ja keinot • erilaiset taidekäsitykset ja niihin liittyvät ilmiöt • erilaiset kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinot • kuvalliset, sanalliset ja muut kuvatulkinna menetelmiä 	<ul style="list-style-type: none"> • taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen • havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen • tutkivan lähestymistavan käyttäminen • kuvailmaisun taitojen syventäminen • kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen • visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen 	<ul style="list-style-type: none"> • tekee havaintoja ja osaa sanallistaa havaintojaan sekä ajatteluaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista • osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja kuvan tuottamisen tapoja käyttäen • osaa käyttää tavoitteellisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja keinoja kuvailmaisussaan • osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa itsenäisesti tai ryhmässä työskennellessään • osaa käyttää joitakin kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinna menetelmiä

<ul style="list-style-type: none"> • oppilas soveltaa kuvallisia, sanallista ja muita kuvatulkinnan menetelmiä • ymmärtää taiteen ja visuaalisen kulttuurin merkityksiä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmasta <p>Visuaalisen kulttuurin tulkinta</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista • ymmärtää kulttuurista moninaisuutta <p>Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin 	<ul style="list-style-type: none"> • erilaisten arvojen näkyminen taiteessa ja oman visuaalisen tekemisen kautta • taidemaailma ja taideinstituutiot 	<ul style="list-style-type: none"> • kulttuuristen kuvailmaisun tapojen soveltaminen • kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen • kuvilla vaikuttaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista
---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

16.21.3.4 Valinnainen liikunta

8. – 9. luokka				
Päätavoitteet		Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
<p>Fyysinen toimintakyky</p> <ul style="list-style-type: none"> taitojen ja fyysisten ominaisuuksien soveltaminen ja syventäminen eri liikuntamuotoihin ja lajeihin <p>Sosiaalinen toimintakyky</p> <ul style="list-style-type: none"> sosiaalisen minäkuvan vahvistaminen <p>Psyykkinen toimintakyky</p> <ul style="list-style-type: none"> tunne oikeudenmukaisesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta tunne pätevydestä tunne hyväksytyksi tulemisesta sekä yksin, että ryhmän osana 		<ul style="list-style-type: none"> liikuntataitojen syventäminen kehittää fyysisiä ominaisuuksiaan osaa ottaa toiset huomioon sekä osaa neuvottelu- ja päätöksentekotaitoja oppilaalla on myönteinen liikunnallinen ja sosiaalinen minäkuva 	<ul style="list-style-type: none"> Lajitaidot (harjoittelu ja monipuolinen tutustuminen eri liikuntalajeihin) fyysisten ominaisuuksien harjoitteet <ul style="list-style-type: none"> voima nopeus kestävyys liikkuvuus taito Oppilaslähtöisyys (valinnaisuuden painottuminen oppilaan mieltymysten mukaan) 	<ul style="list-style-type: none"> yksilö-, pari- ja ryhmäharjoittelu itsenäinen työskentely (itseohjautuvuus) lähialueen liikuntapaikkojen hyödyntäminen

Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot), eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.
T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	S1	Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan	S1	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.
Sosiaalinen toimintakyky			
T8 Ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	S2	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	S2	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.
Psyykinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	S3	Työskentelytaidot	Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.

16.21.3.5 Valinnainen musiikki

8. – 9. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
<ul style="list-style-type: none"> tutustuu monipuolisesti eri musiikinlajeihin ja tyyleihin yhteismusisointitaitojen monipuolistaminen ja syventäminen henkilökohtaisten musisointitaitojen harjoittaminen ja syventäminen 	<ul style="list-style-type: none"> yhteismusisointitaitojen monipuolistaminen ja syventäminen henkilökohtaisten musisointitaitojen harjoittaminen ja syventäminen eri musiikin lajeihin ja tyyleihin tutustuminen ylläpitää suvaitsevaa, turvallista ja kannustavaa ilmapiiriä oppii arvioimaan omaa työskentelyään, antaa ja ottaa vastaan palautetta musiikillisten ideoiden ja mielipiteiden esilletuominen esiintymistaitojen harjoittaminen 	<ul style="list-style-type: none"> monipuolista musisointia laulaen, soittaen, kuunnellen ja liikkuen musiikin valinnassa pyritään ottamaan huomioon oppilaiden omat mieltymykset ja oppilaita innostavat teokset eri musiikinlajeissa tarvittavien peruskäsitteiden, tyylikeinojen, komppien ja tulkinnan harjoittelu eri musiikinlajeihin ja tyyleihin tutustuminen: pop- ja rockmusiikki, tanssimusiikki, näyttämömusiikki, jazz, klassinen musiikki, maailman musiikki paikalliseen musiikkielämään tutustuminen; elävän musiikin konserttavierailu mahdollisuuksien mukaan oppilaiden omien luovien ideoiden toteuttaminen, musiikillinen keksintä ja säveltäminen musiikin herättämien omien ajatusten ja tunteiden ilmaisu musiikkiteknologian hyödyntäminen musiikin harrastusmahdollisuuksien ja ammattien esilletuominen, mahdollinen tutustumiskäynti johonkin musiikin alalla toimivaan yritykseen esim. musiikkistudioon esiintymistaitojen harjoittelua 	<ul style="list-style-type: none"> laulaminen soittaminen bändisoitto yhteismusisointi musiikin kuuntelu musiikkiteknologian hyödyntäminen ryhmätyöt, esitelmät esiintyminen koulun juhlissa ja eri tapahtumissa

Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Valinnainen musiikki arvioidaan numeroin 4 – 10. Keskeistä on tuntiaktiivisuus ja osallistuminen. Itsearviointilla on myös tärkeä osuus. Lisäksi tunneilla annetaan vertaisarviointia. Harjoitusten ja esitysten yhteydessä keskustellaan tuotoksista, annetaan rakentavaa ja kannustavaa palautetta.

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
<ul style="list-style-type: none"> • yhteismusisointitaitojen monipuolistaminen ja syventäminen • henkilökohtaisten musisointitaitojen harjoittaminen ja syventäminen • eri musiikin lajeihin ja tyyleihin tutustuminen • ylläpitää suvaitsevaa, turvallista ja • kannustavaa ilmapiiriä • oppii arvioimaan omaa työskentelyään, antaa ja ottaa vastaan palautetta • musiikillisten ideoiden ja mielipiteiden esilletuominen • esiintymistaitojen harjoittaminen 		<p>Oppilas</p> <ul style="list-style-type: none"> • monipuolistaa ja syventää yhteismusisointitaitojaan • harjoittaa ja syventää henkilökohtaisia musisointitaitojaan • tutustuu eri musiikin lajeihin ja tyyleihin • ylläpitää suvaitsevaa, turvallista ja • kannustavaa ilmapiiriä • oppii arvioimaan omaa työskentelyään, antaa ja ottaa vastaan palautetta • rohkaistuu tuomaan esille omia musiikillisia ideoita ja mielipiteitä • harjoittaa esiintymistaitojaan 	<p>Oppilas</p> <ul style="list-style-type: none"> • osallistuu yhteismusisointiin ryhmän jäsenenä, huolehtii osuudestaan ja kannustaa toisia • käyttää ääntään ja soittoa ilmaisun välineenä • tekee annetut tehtävät ohjeen mukaisesti • työskentelee tavoitteellisesti yksin ja ryhmän jäsenenä • tuo omia ideoita esille ja kuuntelee muita

16.21.4 Syventävät valinnaisaineet

16.21.4.1 Draama

8. – 9. luokka					
	Päätavoitteet		Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
9	<ul style="list-style-type: none"> oppilas rohkaistuu ilmaisemaan itseään kehittää ryhmätyötaitojaan ylläpitää suvaitsevaa, turvallista ja kannustavaa ilmapiiriä saa ja luo esteettisiä elämyksiä 		<p>Oppilas</p> <ul style="list-style-type: none"> rohkaistuu ilmaisemaan itseään nonverbaalisesti ja verbaalisesti ja uskaltaa tehdä virheitä harjoittelee persoonallista ilmaisukieltään ja uskaltaa heittäytyä harjoituksiin kehittää ryhmätyötaitojaan: osallistuu aktiivisesti, vie ryhmän toimintaa eteenpäin, kuuntelee muita, arvostaa omaa ja muiden työtä ylläpitää suvaitsevaa, turvallista ja kannustavaa ilmapiiriä oppi arvioimaan omaa työskentelyään, antaa ja ottaa vastaan palautetta osallistuu draamaesityksen valmistamiseen tutustuu teatterin historiaan ja lajityyppeihin oppi analysoimaan teatteriesitystä 	<ul style="list-style-type: none"> syvennetään 8. luokan sisältöjä improvisaatioharjoituksia miimi- ja liikeharjoituksia äänenkäyttöharjoituksia dramatisointi ja esityksen valmistaminen tietoa teatterin historiasta ja lajityypeistä mahdollinen teatterivierailu ja esityksen analysointi 	<ul style="list-style-type: none"> erilaisia draamaharjoituksia digidraamaa yksilö- ja ryhmätyöt vierailu teatterissa
8			<ul style="list-style-type: none"> rohkaistuu ilmaisemaan itseään nonverbaalisesti ja verbaalisesti ja uskaltaa tehdä virheitä harjoittelee persoonallista ilmaisukieltään ja uskaltaa heittäytyä harjoituksiin kehittää ryhmätyötaitojaan: osallistuu aktiivisesti, vie ryhmän toimintaa eteenpäin, kuuntelee muita, arvostaa omaa ja muiden työtä 	<ul style="list-style-type: none"> tutustumisharjoituksia ryhmäytymisharjoituksia aistiharjoituksia tunnetilaharjoituksia miimi- ja liikeharjoituksia äänenkäyttöharjoituksia statusharjoituksia improvisaatioharjoituksia 	<ul style="list-style-type: none"> erilaisia draamaharjoituksia digidraamaa yksilö- ja ryhmätyöt vierailu teatterissa

		<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää suvaitsevaa, turvallista ja kannustavaa ilmapiiriä • oppii arvioimaan omaa työskentelyään, antaa ja ottaa vastaan palautetta 	<ul style="list-style-type: none"> • mahdollinen teatterivierailu 	
--	--	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------	--

Päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Draama arvioidaan numeroilla 4 – 10. Keskeistä on kuitenkin itsearviointi, jota toteutetaan oppimispäiväkirjan ja erilaisten opetuskeskustelujen avulla. Lisäksi kurssilla annetaan vertaisarviointia - harjoitusten ja esitysten yhteydessä annetaan rakentavaa, kannustavaa ja hienotunteista palautetta.

Opetuksen tavoite	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
Oppilas <ul style="list-style-type: none"> • rohkastuu ilmaisemaan itseään nonverbaalisesti ja verbaalisesti ja uskaltaa tehdä virheitä • harjoittelee persoonallista ilmaisukieltään ja uskaltaa heittäytyä harjoituksiin • kehittää ryhmätyötaitojaan: osallistuu aktiivisesti, vie ryhmän toimintaa eteenpäin, kuuntelee muita, arvostaa omaa ja muiden työtä • ylläpitää suvaitsevaa, turvallista ja kannustavaa ilmapiiriä • oppii arvioimaan omaa työskentelyään, antaa ja ottaa vastaan palautetta • osallistuu draamaesityksen valmistamiseen • tutustuu teatterin historiaan ja lajityyppihin • oppii analysoimaan teatteriesitystä 	Oppilas <ul style="list-style-type: none"> • rohkenee ilmaista itseään nonverbaalisesti ja verbaalisesti • tekee annetut tehtävät ohjeiden mukaisesti pyrkien persoonalliseen ilmaisuun • työskentelee tavoitteellisesti sekä yksin että ryhmässä • ottaa osaa yhteisen toiminnan ideointiin • kuuntelee muita ja osaa toimia rakentavasti myös silloin, kun asioista ollaan eri mieltä • ylläpitää suvaitsevaa, turvallista ja kannustavaa ilmapiiriä • arvioi omaa työskentelyään suullisesti ja kirjallisesti oppimispäiväkirjassaan • antaa palautetta ja ottaa vastaan hyödyntäen sitä omien taitojensa kehittämiseksi

16.21.4.2 Valinnainen historia

8. – 9. luokka				
Päätavoitteet		Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
<p>Tiedon hankkiminen menneisyydestä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Historiatiedon hankkiminen, tulkitseminen ja tuottaminen • Erilaisten historian tutkimisessa käytettävien lähteiden soveltaminen historian opiskelussa <p>Historian ilmiöiden ymmärtäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kronologian, jatkuvuuden ja muutoksen ymmärtäminen • Ihmisen toiminnan vaikutuksen selittäminen <p>Historiallisen tiedon käyttäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen • Historiallisen tiedon tuottaminen monin eri menetelmin <p>Merkitys, arvot ja asenteet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Historiatietämys tulevaisuuden vaihtoehtojen arvioimisessa <p>Syventää historian opetus suunnitelman sisällössä käsiteltäviä aiheita</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Ymmärtää laajemmin ja syvemmin historian eri tapahtumia ja ilmiöitä • Syventää tietämystä historiaan vaikuttaneiden henkilöiden elämästä • Ymmärtää ja osaa analysoida erilaisia lähteitä sekä tulkita niitä. Osaa arvioida lähteiden luotettavuutta • Tunnistaa aikakauden keskeiset ilmiöt ja omaksua sen peruskäsitteet • oppia hankkimaan monipuolisesti historiaan liittyvää tietoa ja sen hyödyntämistä historian ilmiöiden tulkinnassa 	<ul style="list-style-type: none"> • Historian oppisisällöt esihistoriasta nykypäivään, opiskelijan oman mielenkiinnon tai annettujen aiheiden mukaan. • Ajankohtaiset historialliset teemat tai aihekokonaisuudet (esim. tapahtumien ja henkilöiden vuosipäivät tai teemavuodet) 	<ul style="list-style-type: none"> • tutustutaan erilaisiin historian lähteisiin • tehdään yksilö- ja ryhmätöitä • esitelmien tekeminen • erimuotoiset kirjalliset tuotokset • aihealueisiin liittyvien dokumenttien ja elokuvien katsominen ja analysointi • mahdollisia vierailuja historiallisissa kohteissa • erimuotoiset sekä monialaiset oppimisprojektit • Sähköisten ja monimuotoisten oppimisympäristöjen käyttö

Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
		<ul style="list-style-type: none"> • oppiaineen arviointi on luonteeltaan jatkuvaa, ohjaavaa ja kannustavaa. • Kirjalliset/suulliset tehtävät, projektit ja esitykset • jatkuva tuntityöskentely (aktiivisuus, mielenkiinnon osoittaminen käsiteltäviin asioihin) • Lukukauden päätteeksi oppilaat saavat suullisen arvioinnin työskentelystään ja suoritteistaan • oppiaine arvioidaan asteikolla 4-10 	<ul style="list-style-type: none"> • Olet työskentelyssäsi omatoiminen ja autat tarvittaessa muita • Tekee huolellisesti annetut kirjalliset ja suulliset tehtävät • osaat etsiä tietoa erilaisista historian lähteistä ja havaitset niiden luotettavuudessa eroja. • osaat arvioida historian tapahtumista tai ilmiöistä tehtyjen tulkintojen luotettavuutta. • osaat muodostaa historian tapahtumista ja ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja. • Osaat asettaa työskentelyllesi tavoitteita ja toimia niiden ja saamasi palautteen mukaisesti • Osaat arvioida oppimistasi ja tuotoksiasi

16.21.4.3 Pallopelit

8. – 9. luokka				
Päätavoitteet		Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
<p>Oppilas:</p> <ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri palloilulajeihin harjoittaa lajitaitoja ja syventää lajiosaamista harjoittaa aktiivisesti fyysistä toimintakykyä toimii aktiivisena ryhmän jäsenenä, vahvistaa sosiaalisia taitoja vahvistaa psyykkistä hyvinvointia 		<p>8. lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Oppilas on kiinnostunut oman kunnan kehittamisestä ja ylläpitämisestä. <p>9. lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Oppilas ymmärtää oman kunnan merkityksen hyvinvoinnille ja jaksamiselle. 	<ul style="list-style-type: none"> eri palloilulajeihin tutustuminen välineenkäsittelytaitojen harjoittaminen palloilulajeissa tarvittavien liikuntataitojen ja taktiikoiden oppiminen ja kehittäminen eri palloilulajeissa tarvittavien sääntöjen oppiminen harrastusmahdollisuuksien esiintuominen lähiseudulla 	<ul style="list-style-type: none"> yksilö-, pari- ja ryhmäharjoittelu itsenäinen työskentely (itseohjautuvuus) lähialueen liikuntapaikkojen hyödyntäminen

Päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.
T2 ohjata oppilasta harjaanuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot), eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuiissa liikuntamuodoissa.

T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetuissa liikuntamuodoissa.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.
T8 Ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	Työskentelytaidot	Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.

16.21.4.4 Taitavaksi liikkujaksi

8. – 9. luokka				
Päätavoitteet		Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
<p>Oppilas:</p> <ul style="list-style-type: none"> kehittää itseään monipuolisena liikkujana kehittää fyysisiä ominaisuuksiaan syventää tietouttaan liikunnan vaikutuksista hyvinvointiin 		<p>8lk.</p> <ul style="list-style-type: none"> fyysisten ominaisuuksien kehittäminen (terveystiedon sisältöjen syventäminen) <p>9lk.</p> <ul style="list-style-type: none"> mahdollisuus omien lajiominaisuuksien kehittämiseen (henkilökohtainen harjoitusohjelma) 	<ul style="list-style-type: none"> monipuolinen liikunta: <ul style="list-style-type: none"> motorisen perustaidot välineenkäsittelytaidot liikkumistaidot fyysisten ominaisuuksien harjoitteet <ul style="list-style-type: none"> voima nopeus kestävyys liikkuvuus taito mahdollinen yhteistyö seurojen kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> yksilö-, pari- ja ryhmäharjoittelu itsenäinen työskentely (itseohjautuvuus) lähialueen liikuntapaikkojen hyödyntäminen

Päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.

T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot), eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetuissa liikuntamuodoissa.
T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetuissa liikuntamuodoissa.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.
T8 Ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätämään toimintaansa ja tunnelmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	Työskentelytaidot	Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.

16.21.4.4 Keho ja liike

8. – 9. luokka				
Päätavoitteet		Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
<p>Oppilas:</p> <ul style="list-style-type: none"> tutustuu erilaisiin tanssiliikuntamuotoihin ja -tyyleihin tutustuu erilaisiin kuntoliikuntamuotoihin harjoittaa kehonhallintaa kehittää sosiaalisia taitoja edistää fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia kehittää esiintymis- ja ilmaisutaitoja sekä luovuutta <p>Oppilas:</p> <ul style="list-style-type: none"> tutustuu erilaisiin tanssiliikuntamuotoihin ja -tyyleihin tutustuu erilaisiin kuntoliikuntamuotoihin harjoittaa kehonhallintaa kehittää sosiaalisia taitoja edistää fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia kehittää esiintymis- ja ilmaisutaitoja sekä luovuutta 		<p>8. lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Oppilas on kiinnostunut oman kunnon kehittamisestä ja ylläpitämisestä. <p>9. lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Oppilas ymmärtää oman kunnon merkityksen hyvinvoinnille ja jaksamiselle. 	<p>Monipuolinen liikunta:</p> <ul style="list-style-type: none"> eri tanssiliikuntamuodot ja -lajit kuntoliikuntamuodot kehonhallinta ja akrobatia motorisen perustaidot välineen käsittelytaidot liikkumistaidot <p>Fyysisten ominaisuuksien harjoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> taito liikkuvuus kestävyys voima nopeus <p>Erilaisten esityksien ja näytöksien tuottaminen.</p> <p>Mahdollinen yhteistyö seurojen kanssa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> yksilö-, pari- ja ryhmäharjoittelu itsenäinen työskentely (itseohjautuvuus) lähialueen liikuntapaikkojen hyödyntäminen

Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.
T2 ohjata oppilasta harjaanuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot), eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetuissa liikuntamuodoissa.
T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetuissa liikuntamuodoissa.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.
T8 Ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	Työskentelytaidot	Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.

16.21.4.5 Tekninen työ (2/4 vvh)

8. – 9. luokka				
Päätavoitteet		Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
<ul style="list-style-type: none"> • Syvennetään seitsemännellä luokalla opittuja tietoja ja taitoja. • Ideasta tuotteeksi, työprosessin hallinta. • Oppilaan oman prosessinhallinnan kehittäminen kokonaisvaltaisesti 		<ul style="list-style-type: none"> • Kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla kerrataan teknisen työn koneet ja laitteet sekä työturvalliset työtavat. • Syvennetään materiaalituntemusta. • Tutustutaan erilaisiin työstötapoihin. • Jatketaan ja syvennetään tuotteen valmistusprosessin hallintaa ja toteutusta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ideoidaan, suunnitellaan ja valmistetaan erilaisia puu, metalli, muovi ja elektroniikkatuotteita. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas voi valmistaa tuotteita omien ideoiden pohjalta, esimerkiksi subbari, matkakaiutin, mopon tai moottorikelkan nostin, mopon tarakka ja takavalo. Mopon huolto ja korjaaminen tai tietokoneen kasaaminen. • Hyödynnetään tietokonetta esimerkiksi CNC-jyrsimen tai 3D-tulostimen ohjaamisessa. • Keskeiset materiaalilähtöiset työstötavat

Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
		<ul style="list-style-type: none"> • Oppimisen arviointi koskee koko työskentelyprosessia ja on luonteeltaan jatkuvaa, ohjaavaa ja kannustavaa. • Palautteessa korostuu oppilaan kehittyminen ja kannustaminen sekä hänen osaamisensa laajentaminen ja syventäminen. • Valmistuneet työt ja työskentelyprosessi ja arvioidaan numeroilla 4-10 ja lisäksi oppilaat saavat suullisen arvioinnin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Osaat suunnitella työskentelyäsi, tehdä valintoja ja etsiä työhösi toimivia ratkaisuja. • Osaat valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja sekä tekniikoita ja työvälineitä ja osaat käyttää niitä valmistaessasi suunnittelemasi tuotteita/teoksia. • Osaat asettaa työskentelyllesi tavoitteita ja toimia niiden ja saamasi palautteen mukaisesti. • Osaat arvioida oppimistasi ja tuotoksiasi. • Osaat käyttää teknisen työn keskeisiä käsitteitä. • Osaat työskennellä turvallisesti. • Osaat hyödyntää tieto ja viestintäteknologiaa käsityöprosessissa. • Olet työskentelyssäsi oma-aloitteinen ja autat tarvittaessa muita • Arvostat omaa työtäsi

16.21.4.7 Tekstiilityö (2/4 vvh)

8. – 9. luokka				
Päätavoitteet		Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
<ul style="list-style-type: none"> • syvennyttään tekstiilityön perustekniikoihin • perehdyttään oppilaan oman kiinnostuksen mukaan myös tekstiilityön erikoistekniikoihin • syvennetään taitoja töiden dokumentoinnissa myös sähköisissä ympäristöissä 		<ul style="list-style-type: none"> • 8. luokalla oppilas valmistaa valitsemallaan tekniikalla mm. alaosanvaatteen, kodintekstiilin ja uudistaa vanhan tekstiilin. • 9. luokalla oppilas valmistaa valitsemallaan tekniikalla mm. yläosanvaatteen, vuodenaikaan tai teemaan liittyvän kodintekstiilin ja uusiokäyttää tekstiilimateriaaleja. 	<ul style="list-style-type: none"> • 8. luokalla oppilas valmistaa valitsemallaan tekniikalla mm. alaosanvaatteen, kodintekstiilin ja uudistaa vanhan tekstiilin. • 9. luokalla oppilas valmistaa valitsemallaan tekniikalla mm. yläosanvaatteen, vuodenaikaan tai teemaan liittyvän kodintekstiilin ja uusiokäyttää tekstiilimateriaaleja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suunnitellaan ja valmistetaan eri tekniikoilla omien toiveiden mukaisia vaatteita, asusteita ja kodintekstiilejä arkeen ja juhlaan. • Hyödynnetään käsityölehtien valmiskaavoja ja tehdään niihin yksiköllisiä muutoksia. • Harjoitellaan tarvikkeiden menekin arviointia ja valmiin tuotteen kustannusten laskemista. • Opitaan mahdollisuuksien mukaan omatoimisesti asioimaan kangas- ja lankakaupoissa. • Pyritään hyödyntämään myös kierrätyskeskusten ja kirpputorien materiaaleja. • Mahdollisuuksien mukaan tehdään vierailuja lähialueiden yrityksiin, näyttelyihin, käsityöalan messuille ja tapahtumiin. • Tutustutaan verkossa ja sosiaalisessa mediassa toimiviin käsityöyhteisöihin ja osallistutaan mahdollisuuksien mukaan myös esim. hyväntekeväisyys- ja "knit along" -kampanjoihin.

Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
		<ul style="list-style-type: none"> • Oppimisen arviointi koskee koko työskentelyprosessia ja on luonteeltaan jatkuvaa, ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteessa korostuu oppilaan kehittyminen ja kannustaminen sekä hänen osaamisensa laajentaminen ja syventäminen. • Valmistuneet työt, työskentelyprosessi ja prosessin dokumentointi arvioidaan numeroilla 4-10 ja lisäksi oppilaat saavat suullisen arvioinnin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Osaat suunnitella työskentelyäsi, tehdä valintoja ja etsiä työhösi toimivia ratkaisuja • Osaat valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja sekä tekniikoita ja työstömenetelmiä ja osaat käyttää niitä valmistaessasi suunnittelemasi tuotteita/teoksia. • Osaat asettaa työskentelyllesi tavoitteita ja toimia niiden ja saamasi palautteen mukaisesti • Osaat arvioida oppimistasi ja tuotoksiasi • Osaat käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä • Osaat työskennellä turvallisesti • Osaat hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa käsityöprosessissa • Olet työskentelyssäsi oma-aloitteinen ja autat tarvittaessa muita • Arvostat omaa työtäsi

16.21.5 Soveltavat valinnaisaineet

16.21.5.1 Minä ja me tukioppilaina

8.–9. luokka				
Päätavoitteet		Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
<ul style="list-style-type: none"> • oppii ottamaan huomioon lähiympäristönsä erilaiset ja eri-ikäiset ihmiset • omien vahvuuksien löytäminen ja niiden kehittäminen • nuorten osallisuuden lisääminen koulussa ja yhteiskunnassa • kehittää empatiakykyään ja haluaan oppia huolehtimaan itsestään ja toisista ihmisistä • osaa toimia ryhmän jäsenenä ja ryhmän vetäjänä • oppii ottamaan vastuuta omasta itsestään, ryhmästään ja ympäristöstään • edistää toiset huomioivaa käyttäytymistä koulussa 	9. lk	<ul style="list-style-type: none"> • nuorten osallisuuden lisääminen koulussa ja yhteiskunnassa • osaa toimia ryhmän vetäjänä • omien vahvuuksien kehittäminen • oppii toimimaan yhdessä lähiympäristönsä erilaisten ja eri-ikäisten ihmisten kanssa • kehittää empatiakykyään ja haluaan oppia huolehtimaan itsestään ja toisista ihmisistä • oppii ottamaan vastuustaan omasta itsestään, ryhmästään ja ympäristöstään 	<ul style="list-style-type: none"> • eri luokka-asteiden ryhmäytymisten suunnittelu ja toteuttaminen • kummiluokkatoiminta • koulun juhlien ja teemapäivien suunnittelu ja toteuttaminen • Vapaaehtoistyöhön osallistuminen • Sosiaalisten- ja tunnetaitojen vahvistaminen • Ryhmän itse valitsema hyväntekeväisyysprojekti 	<ul style="list-style-type: none"> • esim. tukioppilasleiri, ryhmäytymispäivä ja yökoulu • Koulutuskokonaisuuksiin osallistuminen (esim. Lapselle selvä elämä, mediakasvatus) • oppituntien pitäminen esimerkiksi kiusaamisesta ja päihteiden käytöstä sekä mediataidoista • yhteistyö eri tahojen kanssa esim. nuorisopalvelut, MLL, seurakunta ja kolmas sektori • Vapaaehtoistyö oman kiinnostuksen kohteen mukaan, esim. naapurin auttaminen, lasten harrastustoimintaan osallistuminen, keräyksiin osallistuminen • Mahdollisuuksien mukaan toiminnallisten tuokioiden järjestäminen päiväkodeissa ja palvelukodeissa sekä tutustumiskäynnit • säännöllinen itse- vertaisarviointi • kirjalliset tuotokset • esim. tukioppilasleiri ja yökoulu

		8.Ik	<ul style="list-style-type: none"> • nuorten osallisuuden lisääminen koulussa ja yhteiskunnassa • osaa toimia ryhmän jäsenenä ja opettelee toimimaan ryhmän vetäjänä • omien vahvuuksien löytäminen • oppii ottamaan huomioon lähiympäristönsä erilaiset ja eri-ikäiset ihmiset • kehittää empatiakykyään ja haluaa oppia huolehtimaan itsestään ja toisista ihmisistä • oppii ottamaan vastuustaan omasta itsestään, ryhmästään ja ympäristöstään 	<ul style="list-style-type: none"> • tukioppilaskoulutus • koulun juhlien ja • teemapäivien suunnittelu ja järjestäminen • Vapaaehtoistyöhön osallistuminen • Sosiaalisten- ja tunnetaitojen vahvistaminen • Ryhmän itse valitsema hyväntekeväisyysprojekti 	<ul style="list-style-type: none"> • yhteistyö eri tahojen kanssa esim. nuorisopalvelut, MLL, seurakunta ja kolmas sektori • Vapaaehtoistyö oman kiinnostuksen kohteen mukaan, esim. naapurin auttaminen, lasten harrastustoimintaan osallistuminen, keräyksiin osallistuminen • Mahdollisuuksien mukaan toiminnallisten tuokioiden järjestäminen päiväkodeissa ja palvelukodeissa sekä tutustumiskäynnit • säännöllinen itse- ja vertaisarviointi • kirjalliset tuotokset
--	--	------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
		<ul style="list-style-type: none"> • hyväntekeväisyys työskentelyprosessin dokumentointi ja tuotos arvioidaan numeroilla 4-10 • kirjallisten tuotosten arviointi asteikolla 4-10 • jatkuva arviointi oma-aloitteisuuden, aktiivisuuden ja osallistumisen osalta • lukukauden päätteeksi oppilaat saavat lisäksi suullisen arvioinnin 	<ul style="list-style-type: none"> • oppilas toimii vastuullisesti tehtävissään • oppilas osoittaa oma-aloitteisuuttaan työskentelyssään. • oppilas edistää ryhmän pääsyä tavoitteeseen sekä osaa toimia rakentavasti myös silloin, kun asioista ollaan eri mieltä

16.21.5.2 Kansainvälisyyttä ja englantia

	8.–9. luokka				
	Päätavoitteet		Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
9	<ul style="list-style-type: none"> • Kansainvälisesti ajatteleva, ulospäin suuntautunut sekä erilaisuutta ymmärtävä ja arvostava nuori: <ul style="list-style-type: none"> ○ Osaa toimia erilaisissa ympäristöissä ○ Pystyy kriittiseen ajatteluun ○ Osaa lukea ja tulkita erilaisia medioita kriittisesti • Englannin kielitaidon ja kielellisten valmiuksien parantaminen 		<ul style="list-style-type: none"> • Ymmärtää matkailun kehittymistä • Tunnistaa matkailuun liittyvät positiiviset ja negatiiviset vaikutukset • Osaa suunnitella matkoja • Tietää mahdollisuuksista opiskella ja tehdä töitä ulkomailla • Ymmärtää globalisaation käsitteen ja sen merkityksen Suomessa ja muualla maailmassa • Englannin kielitaito paranee 	<ul style="list-style-type: none"> • Matkailu <ul style="list-style-type: none"> ○ Matkailun kehitys ja haasteet ○ Matkaoppaisiin tutustuminen • Opiskelu ja työnteko ulkomailla • Globalisaatio 	<p>Opetuskielenä ja -välineenä sekä suomi että englanti</p> <ul style="list-style-type: none"> • monipuolinen ja kriittinen lähteiden käyttö • yksilö-, pari- ja ryhmätyöt • draaman käyttö • keskustelut • paikallisten kohteiden hyödyntäminen vierailukohteina ja vierailijoina • sähköisten ja monimuotoisten oppimisympäristöjen käyttö
8	<ul style="list-style-type: none"> • Kansainvälisesti ajatteleva, ulospäin suuntautunut sekä erilaisuutta ymmärtävä ja arvostava nuori: <ul style="list-style-type: none"> ○ Osaa toimia erilaisissa ympäristöissä ○ Pystyy kriittiseen ajatteluun ○ Osaa lukea ja tulkita erilaisia medioita kriittisesti • Englannin kielitaidon ja kielellisten valmiuksien parantaminen 		<ul style="list-style-type: none"> • Ymmärtää käsitteen kulttuuri ja kielen merkityksen osana kulttuuria • Tiedostaa mikä vaikuttaa kulttuurien syntyyn ja kehitykseen sekä niiden säilymiseen • Hahmottaa kulttuurien välisiä eroja ja samankaltaisuuksia • Tuntee ihmisoikeudet ja ymmärtää niiden merkityksen • Tunnistaa maahanmuuttoon ja maastamuuttoon liittyviä syitä ja niistä syntyviä seurauksia • Englannin kielitaito paranee 	<ul style="list-style-type: none"> • Kulttuuri käsitteenä ja kieli osana kulttuuria <ul style="list-style-type: none"> ○ Suomi ja suomalaisuus ○ Kansainvälinen ihminen ○ Maailmanperintö • Ihmisoikeudet ja rauhankasvatus • Maahanmuutto ja maastamuutto <ul style="list-style-type: none"> ○ erilaiset syyt maahanmuuttoon ja maastamuuttoon, Suomessa ulkomaalaisena, ulkomailla asuminen 	<p>Opetuskielenä ja -välineenä sekä suomi että englanti</p> <ul style="list-style-type: none"> • monipuolinen ja kriittinen lähteiden käyttö • yksilö-, pari- ja ryhmätyöt • draaman käyttö • keskustelut • paikallisten kohteiden hyödyntäminen vierailukohteina ja vierailijoina • sähköisten ja monimuotoisten oppimisympäristöjen käyttö

Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
		<ul style="list-style-type: none"> • Tuntityöskentely (aktiivisuus, keskusteluihin osallistuminen, mielenkiinnon osoittaminen käsiteltäviin asioihin) • Käsiteltyjen asioiden ymmärtäminen ja niiden sisäistäminen • Kriittinen lukutaito • Kirjalliset/suulliset tehtävät ja esitykset • Rohkeus käyttää kieltä 	<ul style="list-style-type: none"> • On aktiivinen • Osallistuu opetukseen ja keskusteluihin • Ymmärtää kriittisen medialukutaidon tärkeyden ja osaa soveltaa taitoa • Tekee huolellisesti annetut kirjalliset ja suulliset tehtävät • Rohkeus käyttää englannin kieltä

16.21.5.3 Mediataito

8. – 9. luokka				
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
8	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu mediakulttuuriin ja ymmärtää sen moninaisuuden osaa ilmaista itseään monipuolisesti ja vastuullisesti eri median välinein osaa tutkia mediatekstejä kehittää tiedonhallintataitojaan sekä vertailee, valikoi ja hyödyntää hankkimaansa tietoa omissa mediateksteissä suhtautuu kriittisesti median välittämiin sisältöihin ja pohtii niihin liittyviä eettisiä ja esteettisiä arvoja tuottaa ja välittää omia viestejä ja käyttää mediaa tarkoituksenmukaisesti käyttää mediavälineitä tiedonhankinnassa, välittämisessä ja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa 	<ul style="list-style-type: none"> on utelias ja tutkiva asenne mediaa kohtaan oppii tuottamaan sisältöjä mediaan oppii käyttämään erilaisia mediavälineitä oppii analysoimaan mediatekstejä oppii vastuulliseksi toimijaksi mediassa rohkaistuu ilmaisemaan itseään eri mediavälinein ja oppii aktiiviseksi kansalaiseksi oppii ryhmätyötaitoja 	<ul style="list-style-type: none"> monimuotoinen media: mediatekstien analysointi omien mediatekstien tuottaminen (esim. videot, valokuvat, julisteet, mainokset, äänitteet, verkkojulkaisut ...) median roolit ja vaikuttaminen lähdekritiikki sekä tekijänoikeudet 	<p>Käytetään monipuolisesti erilaisia median työtapoja, esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> animaatio videokuvaus valokuvaus kuvankäsittely printtitekstit sarjakuvat <p>Käytetään monipuolisestisähköisiä oppimisympäristöjä, esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> somen sovellukset digilehden tekeminen Sarjis-kone <p>ja hyödynnetään paikallista mediaa, esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> vierailemalla näyttelyissä tutustumalla toimituksiin tekemällä yhteistyötä mediatalojen kanssa

9	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu mediakulttuuriin ja ymmärtää sen moninaisuuden osaa ilmaista itseään monipuolisesti ja vastuullisesti eri median välinein osaa tulkita mediatekstejä kehittää tiedonhallintataitojaan sekä vertailee, valikoi ja hyödyntää hankkimaansa tietoa omissa mediateksteissä suhtautuu kriittisesti median välittämiin sisältöihin ja pohtii niihin liittyviä eettisiä ja esteettisiä arvoja tuottaa ja välittää omia viestejä ja käyttää mediaa tarkoituksenmukaisesti käyttää mediavälineitä tiedonhankinnassa, välittämisessä ja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa 	<ul style="list-style-type: none"> on utelias ja tutkiva asenne mediaa kohtaan oppii tuottamaan sisältöjä mediaan oppii käyttämään erilaisia mediavälineitä oppii hallitsemaan erilaisia median tyyllilajeja oppii näkemään mediatekstien sisältyviä kulttuurisia merkityksiä tunnistaa vaikuttamiskeinoja ja oppii itse vaikuttamaan median avulla oppii vastuulliseksi toimijaksi mediassa rohkaistuu ilmaisemaan itseään eri mediavälinein ja oppii aktiiviseksi kansalaiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> monimuotoinen media: mediatekstien analysointi median roolit ja vaikuttaminen lähdekritiikki sekä tekijänoikeudet sananvapauskysymykset valemedia ja propaganda median ajankohtaiset ilmiöt mediatekstien analysointi omien mediatekstien tuottaminen (esim. videot, valokuvat, julisteet, mainokset, äänitteet, verkkojulkaisut ...) 	<p>Käytetään monipuolisesti erilaisia median työtapoja, esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> animaatio videokuvaus valokuvaus kuvankäsittely printtitekstit sarjakuvat <p>Käytetään monipuolisesti sähköisiä oppimisympäristöjä, esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> somen sovellukset digilehden tekeminen Sarjis-kone <p>ja hyödynnetään paikallista mediaa, esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> vierailemalla näyttelyissä tutustumalla toimituksiin tekemällä yhteistyötä mediatalojen kanssa
---	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
Medialukutaidon kehittäminen Vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojen kehittäminen Tieto- ja viestintätaitojen harjaannuttaminen Osallistuminen ja vaikuttaminen Kulttuurinen osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> • mediatekstien analysointi • omien mediatekstien tuottaminen (esim. videot, valokuvat, julisteet, äänitteet, verkkojulkaisut ...) • median monimuotoisuus • median ajankohtaiset ilmiöt • median roolit ja vaikuttaminen • lähdekritiikki sekä tekijänoikeudet • sananvapauskysymykset • valemedia ja propaganda 	<ul style="list-style-type: none"> • yhteistyötaidot • mediavälineiden käyttötaidot • ilmaisulliset taidot • projektinhallintataidot 	<ul style="list-style-type: none"> • osaa työskennellä ryhmässä vastuullisesti • kykenee suunnittelemaan projektin ja viemään sen loppuun • osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa • lukee mediatekstejä kriittisesti • osaa tuottaa sisältöjä mediaan • käyttämällä erilaisia mediavälineitä • tunnistaa erilaisia median tyylilajeja • tunnistaa vaikuttamiskeinoja ja oppii itse vaikuttamaan median avulla • toimii vastuullisesti mediassa • uskaltaa ilmaista itseään

16.21.5.4 Teppo

	8. – 9. luokka			
	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas tutustuu työelämään TET-jaksojen aikana. • Oppilas tunnistaa työelämätaitoja ja niiden merkityksen sekä kehittää niitä. • Oppilas vahvistaa itsetuntemustaan, itsetuntoaan ja toimijuuttaan • Oppilas tutustuu eri ammatteihin ja ammattialoihin. • Oppilas selkiyttää jatko-opintosuunnitelmiaan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas edistää valmiuksiaan tunnistaa omia vahvuuksiaan, kiinnostuksen kohteitaan ja osaamistaan suhteessa työelämään. • Oppilas syventää ymmärrystään työelämän pelisäännöistä, työntekijän oikeuksista ja velvollisuuksista. • Oppilas vahvistaa ja rakentaa kiinnostustaan ja myönteistä asennettaan työelämää ja työtä kohtaan. • Oppilas ymmärtää työn merkityksen oman elämän ja myös yhteiskunnan kannalta. • Oppilas kehittää työnhaku- ja vuorovaikutustaitojaan. • Oppilas suorittaa lukuvuoden aikana 3–5 työelämäjaksoa ja/tai tutustumisjaksoa. • Oppilas oppii käytännön työtehtäviä ja havainnoi työyhteisön toimintaa sekä reflektoi oppimaansa ja asettaa itselleen uusia tavoitteita. • Oppilas tutustuu ammattialoihin, kartoittaa jatko-opintovaihtoehtoja ja pohtii omaa urapolkuaan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Työelämän pelisäännöt ja lainsäädäntö • Työelämätaidot • Työhakemukset ja CV • Työhaastattelutilanteet • Vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet • Erilaiset ammatit ja ammattialat • Yrittäjäyys ja erilaiset yritykset • Tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut • TET-jaksot • Tutustumiset ja koulutuskokeilut • Sisältöjä suunnitellaan ja painotetaan oppilaiden tarpeiden mukaan. 9.-luokalla syvennetään ja vahvistetaan tietoja ja taitoja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Yksilö- ja ryhmätyöskentely • Vierailukäynnit ja vierailijat (työelämä) • Tutustumiset ja koulutuskokeilut (oppilaitokset) • TET-jaksot (valmistelu, tet-jakso, reflektointi jakson jälkeen) • Yksilöohjaus, pienryhmäohjaus • Hyödynnetään sähköisiä materiaaleja ja välineitä.

Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
kts. yllä	kts. yllä	kts.yllä	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas tuntee useita erilaisia koulutuspolkuja. • Oppilas tuntee erilaisia tapoja työllistyä. • Oppilas tuntee työnhakuprosessin ja osaa tehdä prosessissa vaadittavat teot. • Oppilas on tutustunut työntekijän oikeuksiin ja vastuisiin. • Oppilas tunnistaa, että työelämä on jatkuvassa muutoksessa ja että • työelämässä tarvittavat taidot muuttuvat ajassa. • Oppilas on hakenut työelämäjakson harjoittelupaikan ja osallistunut työelämäjaksolle. • Oppilas osaa kertoa kokemuksistaan työelämäjaksolla. • Oppilas on aktiivinen tunneilla ja kykenee oma-aloitteiseen työjaksojen miettimiseen. • Oppilas osoittaa kykyä ja rohkeutta haastaa itseään. • Oppilas vahvistaa tietoisesti omia työelämätaitojaan.

16.21.5.5 Tietotekniikka

8. – 9. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
<ul style="list-style-type: none"> • Tietotekniikan taitojen syventäminen ja hyödyntäminen opiskelussa nyt ja tulevaisuudessa • Syvennetään ja laajennetaan tietotekniikan perustaitoja tavallisimpien ja yleisimpien ohjelmien osalta • Tutustutaan joihinkin tietotekniikan piiriin mukaan tulleisiin nykyaikaisiin asiasisältöihin ja kokonaisuuksiin 	<ul style="list-style-type: none"> • Tekstinkäsittelytaitojen syventäminen ja laajempi hallinta • Taulukkolaskentaohjelman taitojen syventäminen ja laajempi hallinta • Esitysgrafiikkaohjelman käytön syventäminen ja laajempi hallinta • Kyselylomakkeiden käytön taitojen vahvistaminen ja syventäminen • Animaation tekeminen, taitojen vahvistaminen ja laajempi hallinta • Kuvankäsittelytaitojen syventäminen ja laajempi hallinta • Videoeditoinnin laajempi hallinta • Äänen editointitaitojen syventäminen • 3D mallintamiseen tutustuminen ja taitojen vahvistaminen • Ohjelmointitaitojen vahvistaminen ja laajempi hallintaa • Robottiikan taitojen vahvistaminen ja laajempi hallinta 	<ul style="list-style-type: none"> • Tekstinkäsittely <ul style="list-style-type: none"> ○ objektien lisäykset asiakirjaan ○ asiakirjan rakenne ja asetukset • Taulukkolaskenta <ul style="list-style-type: none"> ○ laskentafunktiot ja kaavat ○ monisisältöiset-kaaviot • Esitysgrafiikka <ul style="list-style-type: none"> ○ objektin animointi ○ objektitoiminnot ja hyperlinkit ○ ajastettu esitys • Kyselylomakkeet <ul style="list-style-type: none"> ○ luominen ○ tietovisa ○ tulosten analysointi • Animaatio <ul style="list-style-type: none"> ○ eri mediasisältöjen yhteiskäyttö • Kuvankäsittely <ul style="list-style-type: none"> ○ kuvamaskit ja tasot ○ kuvakorjaukset ja kohteen poisto • Videoeditointi <ul style="list-style-type: none"> ○ moniraitaeditointi ja tehosteet • Äänen editointi <ul style="list-style-type: none"> ○ moniraitaeditointi ja tehosteet • 3D mallintaminen <ul style="list-style-type: none"> ○ mallintamismenetelmät • Ohjelmointi <ul style="list-style-type: none"> ○ eri ohjelmointialustat ja -ympäristöt • Robottiikka <ul style="list-style-type: none"> ○ ohjelmien rakenne ○ toisto ja ehtorakenteet 	<ul style="list-style-type: none"> • Sähköinen oppimisympäristö • Harjoitukset, esitykset, projektit • Erilaiset tietotekniset ja digitaaliset laitteet • Eri sovellusten yhteiskäyttö tuotoksissa • Mahdollisuuksien mukaan vierailuja lähialueen yrityksiin ja tapahtumiin

Päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
kts. yllä	kts. yllä	<ul style="list-style-type: none"> • Valmistuneet harjoitukset, esitykset ja projektit • Työskentely tunneilla ja ote harjoitusten suorittamiseen • Tarkemmin ohjattujen harjoitusten ja töiden suorittaminen ohjeen mukaan • Vapaampien töiden suunnittelu, toteutus ja tuotoksen laatu • Lukukauden päätteeksi oppilaat saavat suullisen arvioinnin työskentelystään ja suoritteistaan • Arvioidaan numeroilla 4-10 	<ul style="list-style-type: none"> • Osaat noudattaa annettuja ohjeita • Osaat käyttää sähköistä oppimisympäristöä osana opiskelua • Osaat eri tietotekniikan ohjelmien yhteiskäytön projekteissa • Osaat asettaa työskentelyllesi tavoitteita ja toimia niiden ja saamasi palautteen mukaisesti • Osaat arvioida oppimistasi ja tuotoksiasi • Olet työskentelyssäsi omatoiminen ja autat tarvittaessa muita • Arvostat omaa työtäsi

16.21.5.6 Yrittäjyys tutuksi

	Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
	8. luokka			
	Yrittäjyys tutuksi	<ul style="list-style-type: none"> • Löytää sisäinen yrittäjyys ja pohtia mitä se omalla kohdalla voisi olla • Yritystoimintaan perehtyminen käytännön tasolla 	<ul style="list-style-type: none"> • Omien vahvuuksien ja heikkouksien tunnistaminen • Oma urapolku/ kiinnostuksen kohteet • Oman ja yhteisten projektien suunnittelu ja toteuttaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Yksilö- ja pari tehtävät, itsearviointi ja vertaisarviointi • Vierailut ja raportointi • Oppimispäiväkirja/portfolio
	9. luokka			
	Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta tutuksi	<ul style="list-style-type: none"> • Löytää sisäinen yrittäjyys ja pohtia mitä se omalla kohdalla voisi olla • Yritystoimintaan perehtyminen käytännön tasolla 	<ul style="list-style-type: none"> • Oman harjoitusyrityksen perustaminen • Yritysvierailut, yrittäjävierailut, yritysesittelyt 	<ul style="list-style-type: none"> • Yksilö- ja pari tehtävät, itsearviointi ja vertaisarviointi • Vierailut ja raportointi • Oppimispäiväkirja/portfolio

Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
Yrittäjyyden eri osa-alueiden sisäistäminen	<ul style="list-style-type: none">• Yrittäjyyteen ja projektin hallintaan perehtyminen	<ul style="list-style-type: none">• Aktiivisuus, oma-aloitteisuus sekä osallisuus oppiaineessa. Vastuun ottaminen omasta tekemisestä sekä ryhmätyöskentelystä ja projekteista.	<ul style="list-style-type: none">• On aktiivinen ja oma-aloitteinen oppiaineessa. Ottaa vastuuta yksilötehtävissä sekä ryhmätöissä ja projekteissa. Hoitaa annetut tehtävät itsenäisesti, huolellisesti ja ajoissa.

16.21.5.7 Kotitalouden monitaitaja

8. – 9. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
<ul style="list-style-type: none"> Opiskella kotitaloutta laaja-alaisesti ja soveltaen ryhmän mielenkiinnon kohteet huomioiden Syventää arjenhallintataitoja Ymmärtää ruoanvalmistuksessa, leivonnassa ja puhtaanapidossa tapahtuvia ilmiöitä Kehittää suunnittelu- ja organisointikykyä Yhdistää käytännössä kotitalouden osaamista yli oppiainerajojen 	<ul style="list-style-type: none"> Voidaan toteuttaa vaihtelevasti mukana olevien oppilaiden toiveiden mukaan. Tiedonhankintataitojen kehittäminen Yhteistyö – ja neuvottelutaitojen kehittäminen Ajankäytön suunnittelu ja hallinta Kestävä kehitys Esitystaitojen kehittäminen Hygieniosaaminen Kielitaidon kehittyminen arjessa 	<ul style="list-style-type: none"> Ruoanvalmistukseen ja leipomiseen liittyvien ilmiöiden tutkiminen Mahdollisuus suorittaa hygieniapassi Mahdollisuus oman projektin toteuttamiseen, esimerkiksi juhlien järjestäminen Kansainvälinen ruokakulttuuri Kodin teknologia Mahdollisuus opiskella kotitaloutta englanniksi tai ruotsiksi 	<ul style="list-style-type: none"> yhteiset projektit käytännön työskentely pari- ja ryhmätyöt opetuskeskustelut itsenäinen työskentely työpistetyöskentely käsitekartat tarinat itsearviointi vertaisarviointi erilaiset viestimet oppimisen tukena mahdollisuuksien mukaan tutustuminen lähialueen yrityksiin ja koulutuspaikkoihin

Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Arvioinnissa sovelletaan valtakunnallisia kotitalouden arviointiperusteita. Oma-aloitteisuutta, suunnittelua ja yhteistyötaitoja painotetaan. Itsearviointi, vertaisarviointi ja oppimispäiväkirja ovat tärkeitä arvioinnin välineitä. Yhteiset projektit ovat osa arviointia.

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
Käytännön toimintataidot			
<ul style="list-style-type: none"> Ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan omaa työtään ja toimintaansa Ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana 		<ul style="list-style-type: none"> Tavoitteiden asettaminen, työn toteutus, ja oppimaan oppimisen taidot Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen 	<ul style="list-style-type: none"> Oppilas asettaa tavoitteita toiminnalleen ja työskentelee niiden saavuttamiseksi. Oppilas arvioi itse tavoitteiden saavuttamista ja omaa työskentelyään. Oppilas tunnistaa omaa osaamistaan itsearviointiin, opettajan antaman palautteen ja vertaispalautteen perusteella. Oppilas osaa toimia annettujen ohjeiden mukaisesti vaiheittain ja järjestystä ylläpitäen sekä suunnitella ajankäyttöään sen mukaisesti.
<ul style="list-style-type: none"> Ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen 		<ul style="list-style-type: none"> Kädentaidot ja estetiikka 	<ul style="list-style-type: none"> Oppilas osaa käyttää tavallisimpia työmenetelmiä ruoan valmistuksessa ja leivonnassa sekä asumiseen liittyvien perustehtävien toteuttamisessa ja ottaa huomioon esteettiset näkökulmat.
<ul style="list-style-type: none"> Ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa 		<ul style="list-style-type: none"> Kuluttajataidot sekä terveyden edistäminen ja teknologian käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> Oppilas valitsee ja käyttää taloudellisesti materiaaleja ja teknologiaa kotitalouden toiminnassaan sekä pohtii valintoja terveyden ja kestävyyskannalta.
<ul style="list-style-type: none"> Ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin 		<ul style="list-style-type: none"> Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta 	<ul style="list-style-type: none"> Oppilas työskentelee ohjeiden mukaan hygieenisen ja turvallisen työskentelyn periaatteita noudattaen sekä ajan, kustannusten tai energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti. Oppilas pyrkii kiinnittämään huomiota ergonomiaan.

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot			
<ul style="list-style-type: none"> Ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua ja rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa 		<ul style="list-style-type: none"> Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi 	<ul style="list-style-type: none"> Oppilas pyrkii kuuntelemaan eri näkökulmia ja ilmaisemaan rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.
<ul style="list-style-type: none"> Ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä 		<ul style="list-style-type: none"> Voimavarojen käyttäminen ja sopimuksen tekeminen. 	<ul style="list-style-type: none"> Oppilas osaa työskennellä yksin ja pyrkii toimimaan ryhmässä rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas osaa selittää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen ajankäytöstä ja työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.
Tiedonhallintataidot			
<ul style="list-style-type: none"> Kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana 		<ul style="list-style-type: none"> Tietojen hankinta ja käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> Oppilas osaa etsiä kotitalouden sisältöalueisiin liittyviä tietoja eri tietolähteistä ja pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta sekä osaa tulkita pakkausmerkintöjä.
<ul style="list-style-type: none"> Harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä 		<ul style="list-style-type: none"> Toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttö ja jäsentyminen 	<ul style="list-style-type: none"> Oppilas osaa tulkita ja käyttää kotitalouden toimintaohjeita ja osaa nimetä tyypillisiä kotitalouden merkkejä ja symboleja sekä tulkita niitä arjen ilmiöiden yhteydessä.
<ul style="list-style-type: none"> Ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä 		<ul style="list-style-type: none"> Käsitteiden omaksuminen, tietojen ja taitojen soveltaminen, luova ilmaisu sekä palveluiden tunnistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Oppilas pystyy käyttämään kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kotitalouden osaamista sovelletaan eri ympäristöissä Oppilas osaa kuvailla erilaisia kotitalouden palveluita ja pohtia niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä.
<ul style="list-style-type: none"> Ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja 		<ul style="list-style-type: none"> Mittaamisen ja laskemisen sekä kierrättämisen soveltaminen omaan toimintaan ja päätöksentekoon 	<ul style="list-style-type: none"> Oppilas osaa huolehtia kodin jätteiden peruslajittelusta ja osaa selittää mittaamisen ja laskemisen sekä ympäristöä säästävän kodin arjen toiminnan yhteydet osana kustannus- ja ympäristötietoista toimintaa.

16.21.6 Valinnaiset B2-kielet

16.21.6.1 Ranska

8. – 9. luokka				
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö	
<p>Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</p> <ul style="list-style-type: none"> Autetaan oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde muihin oppilaan opiskelemiin kieliin. Ohjataan häntä tutustumaan ranskankielisiin maihin ja niiden kulttuuriin 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Oppilas ymmärtää ranskan kielen merkityksen tärkeänä eurooppalaisena kielenä <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> vahvistetaan oppilaan käsitystä ranskankielisten maiden kulttuurisesta moninaisuudesta 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> tutkitaan ranskan kielelle tyypillisiä piirteitä ja verrataan niitä muihin oppilaan osaamiin kieliin pohditaan kielen levinneisyyttä ja sen taustaa muodostetaan käsitys ranskan lähisukukielistä tutustutaan ranskankielisiin maihin ja etsitään oppilasta kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurista pohditaan mahdollisia ranskan kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-odotuksia <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> jatketaan tutustumista kielialueen keskeisiin kulttuuriin erityispiirteisiin 	<p>Painopiste suullista kielitaitoa kehittävässä työtavoissa</p> <p>Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> yhteistoiminnalliset työtavat toiminnallisuus pari- ja ryhmäkeskustelut draama musiikin käyttö tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen itsenäinen työskentely omien tavoitteiden mukaisesti kielisalkkutyöskentelyä tai muuta vastaavaa 	
<p>Kielenopiskelutaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> Ohjataan oppilasta löytämään itselleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Oppilas oppii ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan ja harjaantuu käyttämään kielitaitoaan rohkeasti myös tieto- ja viestintäteknikkaa käyttäen. oppilasta motivoidaan monipuolisilla työtavoilla <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Kannustetaan oppilasta käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella ja rohkaistaan häntä näkemään opiskeltavan kielen 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten ranskan kielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta. 		

		taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielitaidon karttumista.	9lk <ul style="list-style-type: none"> • Oppilasta rohkaistaan löytämään ja käyttämään itselleen parhaiten sopivat opiskelutaidot • Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta. 	
	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa <ul style="list-style-type: none"> • Oppilas osaa toimia yksinkertaisissa vuorovaikutustilanteissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Opetellaan kuulemaan ja puhumaan ranskaa yksinkertaisista oppilaan elämäntilanteisiin kuuluvista aiheista. • Opetellaan edelleen kuulemaan ja puhumaan ranskaa monenlaisista oppilaan elämäntilanteisiin kuuluvista aiheista. 	8lk <ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan oppilaille tuttuja kielenkäyttötilanteita, kuten esimerkiksi itsestä ja lähipiiristä kertomista. • Harjoitellaan runsaasti ääntämistä • Opetellaan lyhyen viestin kirjoittamista 9lk <ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan oppilaille tuttuja kielenkäyttötilanteita • Harjoitellaan tuottamaan lyhyitä kirjoitettuja ja puhuttuja tekstejä tutuista aiheista • Harjoitellaan edelleen ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa ja intonaatiota 	
	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä <ul style="list-style-type: none"> • Oppilas ymmärtää yksinkertaista ikätasolleen sopivaa ja itseään kiinnostavaa puhuttua ja kirjoitettua tekstiä 	8lk <ul style="list-style-type: none"> • rohkaistaan oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä 9lk <ul style="list-style-type: none"> • rohkaistaan oppilasta edelleen suulliseen tuottamiseen ja ilmaisuun erilaisissa viestintätilanteissa • autetaan oppilasta ymmärtämään lyhyiden tekstien sisältöä 	8lk <ul style="list-style-type: none"> • harjoitellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan ranskan kieltä monenlaisista aiheista, kuten esimerkiksi minä itse, perheeni ja ystäväni • luodaan pohja hyvälle perussanavarastolle 9lk <ul style="list-style-type: none"> • harjoitellaan edelleen kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan ranskan kieltä monenlaisista aiheista 	

			<ul style="list-style-type: none"> • autetaan oppilasta rakentamaan toimiva aktiivinen perussanavarasto 	
	<p>Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oppilas tuottaa lyhyitä tekstejä 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> • tarjotaan oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista. <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohjataan tuottamaan helppoja ja lyhyitä tekstejä • rohkaistaan ja harjoitellaan myös suullista tuottamista 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohjataan ja tuetaan tuottamaan helppoja ja lyhyitä, muutaman lauseen mittaisia tekstejä • rohkaistaan ja harjoitellaan suullista tuottamista oppilaan elämänpiiriin kuuluvista aiheista <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> • harjoitellaan runsaasti tuottamaan lyhyitä kirjoitettuja ja puhuttuja tekstejä tutuista aiheista • rohkaistaan ja pyritään laajentamaan suullista tuottamista oppilaan elämänpiiriin kuuluvista aiheista 	

Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon / joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	S1	Opiskeltavan kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen	Oppilas tuntee opiskeltavan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä
Kielenopiskelutaidot			
T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivaroituksen karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä sekä kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	S3		Taitotaso A1.3
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutus-erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.3

T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisia sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.2
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolleen sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.

16.21.6.2 Saksa

8. – 9. luokka				
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö	
<p>Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</p> <ul style="list-style-type: none"> Autetaan oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde muihin oppilaan opiskelemiin kieliin. Ohjataan häntä tutustumaan saksankielisiin maihin ja niiden kulttuuriin 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Oppilas ymmärtää saksan kielen merkityksen tärkeänä eurooppalaisena kielenä <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> vahvistetaan oppilaan käsitystä saksankielisten maiden kulttuurisesta moninaisuudesta 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> tutkitaan saksan kielelle tyypillisiä piirteitä ja verrataan niitä muihin oppilaan osaamiin kieliin pohditaan kielen levinneisyyttä ja sen taustaa muodostetaan käsitys saksan lähisukukielistä tutustutaan saksankielisiin maihin ja etsitään oppilasta kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurista 	<p>Painopiste suullista kielitaitoa kehittävässä työtavoissa</p> <p>Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> yhteistoiminnalliset työtavat toiminnallisuus pari- ja ryhmäkeskustelut draama musiikin käyttö tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen itsenäinen työskentely omien tavoitteiden mukaisesti 	

			<ul style="list-style-type: none"> pohditaan mahdollisia saksan kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-odotuksia <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> jatketään tutustumista kielialueen keskeisiin kulttuurisiin erityispiirteisiin 	<ul style="list-style-type: none"> kielisalkkutyöskentelyä tai muuta vastaavaa
<p>Kielenopiskelutaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> Ohjataan oppilasta löytämään itselleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Oppilas oppii ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan ja harjaantuu käyttämään kielitaitoaan rohkeasti myös tieto- ja viestintätekniikkaa käyttäen. oppilasta motivoidaan monipuolisilla työtavoilla <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Kannustetaan oppilasta käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella ja rohkaistaan häntä näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielitaidon karttumista. 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten saksan kielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta. <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Oppilasta rohkaistaan löytämään ja käyttämään itselleen parhaiten sopivat opiskelutaidot Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta. 		
<p>Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</p> <ul style="list-style-type: none"> Oppilas osaa toimia yksinkertaisissa vuorovaikutustilanteissa 	<ul style="list-style-type: none"> Opetellaan kuulemaan ja puhumaan saksaa yksinkertaisista oppilaan elämänpiiriin kuuluvista aiheista. Opetellaan edelleen kuulemaan ja puhumaan saksaa monenlaisista oppilaan elämänpiiriin kuuluvista aiheista. 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Harjoitellaan oppilaille tuttuja kielenkäyttötilanteita, kuten esimerkiksi itsestä ja lähipiiristä kertomista. Harjoitellaan runsaasti ääntämistä Opetellaan lyhyen viestin kirjoittamista <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Harjoitellaan oppilaille tuttuja kielenkäyttötilanteita Harjoitellaan tuottamaan lyhyitä kirjoitettuja ja 		

			<p>puhuttuja tekstejä tutuista aiheista</p> <ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan edelleen ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa ja intonaatiota 	
<p>Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oppilas ymmärtää yksinkertaista ikätasolleen sopivaa ja itseään kiinnostavaa puhuttua ja kirjoitettua tekstiä 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> • rohkaistaan oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> • rohkaistaan oppilasta edelleen suulliseen tuottamiseen ja ilmaisuun erilaisissa viestintätilanteissa • autetaan oppilasta ymmärtämään lyhyiden tekstien sisältöä 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> • harjoitellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan saksan kieltä monenlaisista aiheista, kuten esimerkiksi minä itse, perheeni ja ystäväni • luodaan pohja hyvälle perussanavarastolle <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> • harjoitellaan edelleen kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan saksan kieltä monenlaisista aiheista • autetaan oppilasta rakentamaan toimiva aktiivinen perussanavarasto 		
<p>Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oppilas tuottaa lyhyitä tekstejä 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> • tarjotaan oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista. <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohjataan tuottamaan helppoja ja lyhyitä tekstejä • rohkaistaan ja harjoitellaan myös suullista tuottamista 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohjataan ja tuetaan tuottamaan helppoja ja lyhyitä, muutaman lauseen mittaisia tekstejä • rohkaistaan ja harjoitellaan suullista tuottamista oppilaan elämänpiiriin kuuluvista aiheista <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> • harjoitellaan runsaasti tuottamaan lyhyitä kirjoitettuja ja puhuttuja tekstejä tutuista aiheista • rohkaistaan ja pyritään laajentamaan suullista tuottamista oppilaan elämänpiiriin kuuluvista aiheista 		

Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon / joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	S1	Opiskeltavan kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen	Oppilas tuntee opiskeltavan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä
Kielenopiskelutaidot			
T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä sekä kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	S3		Taitotaso A1.3
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.3

T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisia sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.2
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.

16.21.6.3 Venäjä

8. – 9. luokka			
Päätavoitteet	Vuosiluokkatavoitteet	Sisällöt	Työtavat ja oppimisympäristö
<p>Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</p> <ul style="list-style-type: none"> Autetaan oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde muihin oppilaan opiskelemiin kieliin. Ohjataan häntä tutustumaan venäjänkielisiin maihin ja niiden kulttuuriin 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Oppilas ymmärtää venäjän kielen merkityksen tärkeänä eurooppalaisena kielenä <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> vahvistetaan oppilaan käsitystä venäjänkielisten maiden kulttuurisesta moninaisuudesta 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> tutkitaan venäjän kielelle tyypillisiä piirteitä ja verrataan niitä muihin oppilaan osaamiin kieliin pohditaan kielen levinneisyyttä ja sen taustaa muodostetaan käsitys venäjän lähisukukielistä tutustutaan venäjänkielisiin maihin ja etsitään oppilasta kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurista pohditaan mahdollisia venäjän kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennako-odotuksia <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> jatketään tutustumista kielialueen keskeisiin kulttuurisiin erityispiirteisiin 	<p>Painopiste suullista kielitaitoa kehittävässä työtavoissa</p> <p>Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> yhteistoiminnalliset työtavat toiminnallisuus pari- ja ryhmäkeskustelut draama musiikin käyttö tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen itsenäinen työskentely omien tavoitteiden mukaisesti

			<ul style="list-style-type: none"> kielisalkkutyöskentelyä tai muuta vastaavaa
<p>Kielenopiskelutaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> Ohjataan oppilasta löytämään itselleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Oppilas oppii ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan ja harjaantuu käyttämään kielitaitoaan rohkeasti myös tieto- ja viestintätekniikkaa käyttäen. oppilasta motivoidaan monipuolisilla työtavoilla <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Kannustetaan oppilasta käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella ja rohkaistaan häntä näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielitaidon karttumista. 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten venäjän kielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta. <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Oppilasta rohkaistaan löytämään ja käyttämään itselleen parhaiten sopivat opiskelutaidot Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta. 	
<p>Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</p> <ul style="list-style-type: none"> Oppilas osaa toimia yksinkertaisissa vuorovaikutustilanteissa 	<ul style="list-style-type: none"> Opetellaan kuulemaan ja puhumaan venäjää yksinkertaisista oppilaan elämänpiiriin kuuluvista aiheista. Opetellaan edelleen kuulemaan ja puhumaan venäjää monenlaisista oppilaan elämänpiiriin kuuluvista aiheista. 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Harjoitellaan oppilaille tuttuja kielenkäyttötilanteita, kuten esimerkiksi itsestä ja lähipiiristä kertomista. Harjoitellaan runsaasti ääntämistä Opetellaan lyhyen viestin kirjoittamista <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> Harjoitellaan oppilaille tuttuja kielenkäyttötilanteita Harjoitellaan tuottamaan lyhyitä kirjoitettuja ja puhuttuja tekstejä tutuista aiheista Harjoitellaan edelleen ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa ja intonaatiota 	
<p>Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä</p> <ul style="list-style-type: none"> Oppilas ymmärtää yksinkertaista ikätasolleen sopivaa ja itseään kiinnostavaa puhuttua ja kirjoitettua tekstiä 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> rohkaistaan oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> rohkaistaan oppilasta edelleen suulliseen tuottamiseen ja 	<p>8lk</p> <ul style="list-style-type: none"> harjoitellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan venäjän kieltä monenlaisista aiheista, kuten esimerkiksi minä itse, perheeni ja ystäväni luodaan pohja hyvälle perussanavarastolle <p>9lk</p> <ul style="list-style-type: none"> harjoitellaan edelleen kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan venäjän kieltä monenlaisista aiheista 	

		ilmaisuun erilaisissa viestintätilanteissa <ul style="list-style-type: none"> • autetaan oppilasta ymmärtämään lyhyiden tekstien sisältöä 	<ul style="list-style-type: none"> • autetaan oppilasta rakentamaan toimiva aktiivinen perussanavarasto 	
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä <ul style="list-style-type: none"> • Oppilas tuottaa lyhyitä tekstejä 	8Ik <ul style="list-style-type: none"> • tarjotaan oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista. 9Ik <ul style="list-style-type: none"> • ohjataan tuottamaan helppoja ja lyhyitä tekstejä • rohkaistaan ja harjoitellaan myös suullista tuottamista 	8Ik <ul style="list-style-type: none"> • ohjataan ja tuetaan tuottamaan helppoja ja lyhyitä, muutaman lauseen mittaisia tekstejä • rohkaistaan ja harjoitellaan suullista tuottamista oppilaan elämänpiiriin kuuluvista aiheista 9Ik <ul style="list-style-type: none"> • harjoitellaan runsaasti tuottamaan lyhyitä kirjoitettuja ja puhuttuja tekstejä tutuista aiheista • rohkaistaan ja pyritään laajentamaan suullista tuottamista oppilaan elämänpiiriin kuuluvista aiheista 		

Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan hyvän/ kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon / joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	S1	Opiskeltavan kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen	Oppilas tuntee opiskeltavan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä
Kielenopiskelutaidot			
T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan

ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä sekä kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella			myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	S3		Taitotaso A1.3
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.3
T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.2
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.